

Pilar 3 - 2020

Offentliggjøring av sentral
risikoinformasjon 2020

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
2. INTRODUKSJON TIL KAPITALDEKNINGSREGLENE	4
2.1 PILAR 1 – MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL	5
2.1.1 REGELVERK SOM GJELDER FRA 2016 OG FRAMOVER	5
2.2 PILAR 2	6
2.3 PILAR 3	6
3. KONSOLIDERING	6
4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL	7
4.1 INTERNT KONTROLLMILJØ	8
4.1.1 ETISKE RETNINGSLINJER / VERDIGRUNNLAG	8
4.1.2 LEDELSESFILOSOFI	8
4.1.3 KOMPETANSE	8
4.1.4 PERSONALPOLITIKK	8
4.1.5 ORGANISASJON	8
4.2 MÅLSETNINGER OG STRATEGIER	9
4.3 IDENTIFISERING AV RISIKO	9
4.4 RISIKOANALYSE, RISIKOMÅLING OG VURDERING AV KAPITALBEHOV (ICAAP)	10
4.4.1 POLICY FOR VURDERING AV BANKENS KAPITALBEHOV	10
4.4.2 IDENTIFISERE BANKENS RISIKOBILDE OG BEHOV FOR RISIKOJUSTERT KAPITAL	10
4.4.3 KAPITALSTYRING	10
4.4.4 STRESSTESTING	11
4.4.5 SENSITIVITETSANALYSER	11
4.4.6 OPPSUMMERING	11
4.5 KONTROLL	11
4.6 INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON (RAPPORTERING)	11
4.7 OPPFØLGING OG OVERVÅKNING	11
5. INFORMASJON OM RISIKOGRUPPENE	12
5.1 KREDITTRISIKO	13
5.1.1 STYRING OG KONTROLL	13
5.1.2 KREDITTMODELLER	13
5.1.3 RISIKOKLASSIFISERING	14
5.1.4 PORTEFØLJEINFORMASJON	15
5.1.5 MISLIGHOLD OG NEDSKRIVNING	17
5.1.6 KAPITALBEHOV PILAR 1	18
5.1.7 KAPITALBEHOV PILAR 2	19
5.2 OPERASJONELL RISIKO	19
5.2.1 STYRING OG KONTROLL	19
5.2.2 KAPITALBEHOV PILAR 1	21
5.2.3 KAPITALBEHOV PILAR 2	21
5.3 MARKEDSRISIKO	21
5.3.1 STYRING OG KONTROLL	21
5.3.2 KAPITALBEHOV PILAR 1	22

5.3.3	KAPITALBEHOV PILAR 2	22
5.4	LIKVIDITETSRISIKO	22
5.4.1	STYRING OG KONTROLL	22
5.4.2	PORTEFØLJEINFORMASJON	22
5.4.3	KAPITALBEHOV PILAR 1	23
5.4.4	KAPITALBEHOV PILAR 2	23
5.5	EIERRISIKO	23
5.5.1	EKSPONERING	23
5.5.2	STYRING OG KONTROLL	24
5.5.3	KAPITALBEHOV PILAR 1	24
5.5.4	KAPITALBEHOV PILAR 2	24
5.6	FORRETNINGSRISIKO	25
5.6.1	STYRING OG KONTROLL	25
5.6.2	KAPITALBEHOV PILAR 1	25
5.6.3	KAPITALBEHOV PILAR 2	25
5.7	STRATEGISK RISIKO	25
5.7.1	STYRING OG KONTROLL	25
5.7.2	KAPITALBEHOV PILAR 1	25
5.7.3	KAPITALBEHOV PILAR 2	25
5.8	COMPLIANCE RISIKO	25
5.8.1	STYRING OG KONTROLL	25
5.8.2	KAPITALBEHOV PILAR 1	26
5.8.3	KAPITALBEHOV PILAR 2	26
6.	SOLIDITET	26
6.1	REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	26
6.2	UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL	27
6.2.1	SOLIDITETSMÅL	27
7.	BEREGNET ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)	28
8.	SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG BEREGNET ØKONOMISK KAPITAL	29
8.1	KAPITALDEKNING	29
8.2	FORSKJELL I SPESIFISERTE KAPITALKRAV MELLOM PILAR 1 OG PILAR 2	29
8.2.1	KREDITTRISIKO	29

1. INNLEDNING

Dokumentet er utarbeidet for å gi markedet informasjon om SpareBank 1 Gudbrandsdal sin risiko- og kapitalstyring. Dokumentet dekker kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon i «Forskrift om kapitalkrav del IX».

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 Gudbrandsdal bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Gudbrandsdal skal støtte opp under bankens strategiske mål, samt sikre finansiell stabilitet og en forsvarlig formuesforvaltning.

Dokumentet presenterer finansiell informasjon som kan bidra til at markedsaktører er bedre i stand til å vurdere:

- ❖ Bankens risiko nivå
- ❖ Styring og kontroll med de ulike risikoene
- ❖ Kapitalsituasjonen

Dette oppfylles gjennom åpenhet og informasjonen om utvikling og resultater skal være korrekt, relevant og tidsriktig.

Dokumentet oppdateres årlig. Rapporten for 2020 er ferdigstilt og offentliggjort i mai 2021.

De viktigste finansielle nøkkeltallene for 2020:

Beskrivelse	
Forvaltningskapital - egen bok	9.941 MNOK
Forvaltningskapital - inkl. overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS	12.999 MNOK
Brutto utlån – endring egen bok	8,5 %
Brutto utlån – endring inkl. overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS	11,8 %
Innskudd – endring	16,2 %
Ren kjernekapitaldekning - morbank	20,05 %
Egenkapitalavkastning etter skatt	9,25 %
Rentenetto – egen bok	1,50 %
Rentenetto – egen bok og provisjon fra overført til SpareBank 1 Boligkreditt	1,40 %
Kostnadsprosent (inkl. utbytte og eks. tap/gevinst verdipapir)	47,10 %

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokument vises det til Om oss/Investor Relations på SpareBank 1 Gudbrandsdals hjemmeside.

2. INTRODUKSJON TIL KAPITALDEKNINGSREGLENE

EU's direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- ❖ Mer risikosensitive kapitalkrav
- ❖ Bedre risikostyring og kontroll
- ❖ Tettere tilsyn
- ❖ Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell oppfølging fra tilsynsmyndighetene
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

2.1 Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Under Pilar 1 er det tre sentrale nøkkeltall som benyttes i kapitalstyringen. Nøkkeltallene benevnes

- Ren kjernekapitaldekning
- kjernekapitaldekning og
- kapitaldekning

Ansvarlig kapital består av

- kjernekapital (summen av egenkapital og fondsobligasjoner) og
- tilleggskapital (ansvarlig lån).

Beregningsgrunnlaget beregnes med grunnlag i bankens morbalanse med tilordnede risikovekter avhengig av type eiendel. For utlån settes risikovekter også med bakgrunn i sikkerhetstype og hvilken belåningsgrad sikkerheten skal dekke.

Nøkkeltallene beregnes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og beregningsgrunnlaget

- ❖ Ren kjernekapitaldekning
 - Egenkapital / beregningsgrunnlag
- ❖ Kjernekapitaldekning
 - Kjernekapital / beregningsgrunnlag
- ❖ Kapitaldekning
 - Ansvarlig kapital / beregningsgrunnlag

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning. Regulatoriske krav til ren kjernekapitaldekning utgjør fra og med 31.12.20 11,0 %.

Figuren nedenfor illustrerer bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital ihht Pilar 1.

Figur 1 viser at SpareBank 1 Gudbrandsdal benytter standardmetoden for beregning av kapitalkravet.

2.1.1 Regelverk som gjelder fra 2016 og framover

Pilar 2 tillegg:

I tråd med Finanstilsynets rundskriv 12/16 skal banker til enhver tid ha ren kjernekapital som dekker Pilar 2-tillegget. Kravet ble gjort gjeldende fra 01.01.2016 og fastsettes individuelt for den enkelte bank. Pilar 2-tillegget er estimert for det enkelte år ut i fra beregningsgrunnlaget og den enkelte banks kapitalbehov.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har et Pilar 2 tillegg på 2,2 % fastsatt i enkeltvedtak av Finanstilsynet med virkning fra 2017.

SpareBank 1 Gudbrandsdal oppfyller i hele prognoseperioden krav (2020-2023) til ren kjernekapital inklusiv motsyklisk buffer og Pilar 2-tillegg. Beregningene er dog beheftet med usikkerhet.

Forholdsmessig konsolidering

Finansforetaksloven §17 – 13 2. ledd påla SpareBank 1 Gudbrandsdal forholdsmessig konsolidering av eierandeler i finansforetak i SpareBank 1 Alliansen, for kapitaldekningsformål fra og med 01.01.2018. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om forholdsmessig konsolidering av eierandeler på mindre enn 10 prosent i andre foretak enn kredittforetak.

CRR/CRD IV-regelverket

Finansdepartementet offentliggjorde 5. desember 2019 at CRR/CRD IV-regelverket ville tre i kraft fra 31. desember 2019. Ikrafttredelsen medførte at Basel 1-gulvet ble opphevet, og den såkalte SMB-rabatten del 1 ble innført. For SpareBank 1 Gudbrandsdal som ikke er en IRB-Bank får opphevelsen av Basel 1-gulvet ingen effekt på morbank nivå, men forholdsmessig konsolidert kapitaldekning får en effekt pga. konsolidering av SpareBank 1 Boligkreditt AS som har IRB godkjenning. 11. desember 2019 kom Finansdepartementet med endringer i bankens kapitalkrav i forbindelse med innføringen av CRR/CRD IV-regelverket i Norge. For SpareBank 1 Gudbrandsdal er konsekvensen at kravet til systemrisikobuffer øker fra 3 % til 4,5 % fra 31. desember 2022. SpareBank 1 Gudbrandsdal har derfor to år å tilpasse seg økningen i systemrisikobuffer.

Som følge av markedseffektene av pandemien besluttet Finansdepartementet å nedjustere motsyklisk buffer med 1,5 % fra 13. mars 2020 til 1,0 %.

Pr. 31. desember 2020 er krav til ren kjernekapital	% andel
Minimum ren kjernekapital	4,5 %
Bevaringsbuffer	2,5 %
Systemrisikobuffer	3,0 %
Motsyklisk risikobuffer	1,0 %
Sum	11,0 %

2.2 Pilar 2

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sitt totale kapitalbehov i forhold til risikoprofil, og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå.

I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehovet og tilhørende strategi, samt evnen til å overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet vil be om tiltak dersom de ikke anser prosessen å være tilfredsstillende.

2.3 Pilar 3

Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2.

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig for IRB-banker som kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

3. KONSOLIDERING

SpareBank 1 Gudbrandsdal har tre datterselskaper

	Org. Nr.	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Datterselskap				
Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS	981 067 703	60,1 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Gjenstgivern AS	914 309 301	100,0 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Engasjementssikring AS	916 537 077	100,0 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert

Andre vesentlige eierposter omtales under kapittel 5.5 eierrisiko.

4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 Gudbrandsdal jobber med å videreutvikle risikostyringsystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Gudbrandsdal skal støtte opp under bankens strategiske mål, samt sikre finansiell stabilitet og en forsvarlig formuesforvaltning.

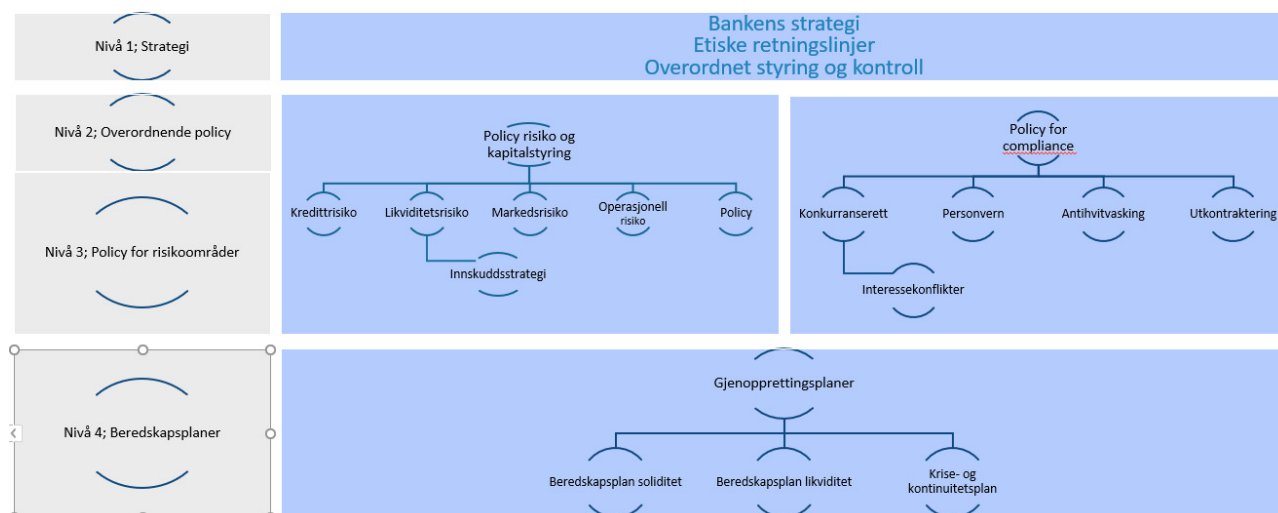
Dette oppnås gjennom:

- ❖ En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy etisk standard og høy bevissthet om risikostyring
- ❖ En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- ❖ Måltrettet og kostnadseffektiv drift, som er i samsvar med og støtter bankens mål
- ❖ Tilstrebe optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- ❖ I størst mulig grad forebygge at enkelthendelser skal skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad
- ❖ Utnytte synergi- og diversifiseringseffekter

SpareBank 1 Gudbrandsdals strategi for risiko- og kapitalstyring, og strategier for enkeltrisikoen er basert på følgende overordnede prinsipper:

- ❖ Banken har en målsetning om å ha en moderat risikoprofil
- ❖ Bankens inntjening skal være et resultat av kunderelaterte forhold og ikke av finansiell risikotaking
- ❖ Bankens risikostyring skal være risikobasert og tilpasset bankens risikoeksponering slik at de vesentligste risikoer vil få høyeste prioritet og fokus
- ❖ Dersom det er usikkerhet rundt omfanget av en risiko eller tvil om hvilke metoder som skal benyttes, skal det mest forsiktede alternativ benyttes
- ❖ Ved endring av eksisterende eller etablering av nye produkter/forretningsområder, skal det før iverksettelse foreligge en grundig vurdering av betydningen for bankens totale risiko
- ❖ Bankens risikostyring og kontroll skal dekke alle vesentlige og kjente risikoer i banken og være organisert slik at en unngår interessekonflikter mellom ansatte og avdelinger. Det skal være klare skiller slik at det er tydelig for alle hvem som har ansvar for hva

Figuren under viser en hierarkisk oversikt over de ulike strategidokumentene

4.1 Internt kontrollmiljø

4.1.1 Etske retningslinjer / Verdigrunnlag

I helhetlig risikostyring er etisk standard og bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Usunn bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 Gudbrandsdal har derfor etablert tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som løpende kommuniseres i hele organisasjonen.

4.1.2 Ledelsesfilosofi

Filosofien for risikostyring gjenspeiler virksomhetens verdier, påvirker dens kultur og driftsform og hvordan helhetlig risikostyring blir anvendt. Ledelsens holdninger og interesse for helhetlig risikostyring må være klar og tydelig og den må gjennomsyre organisasjonen.

4.1.3 Kompetanse

Kompetansen hos en medarbeider skal reflektere den kunnskap og de ferdigheter som er nødvendige for å utføre de oppgaver som er definert i stillingsinstruksjonen.

4.1.4 Personalpolitikk

Personalpolitikken skal gi informasjon om de forventninger som stilles til den enkelte ansatte når det gjelder integritet, etisk atferd, kompetanse og prestasjoner. Ved rekruttering av medarbeidere skal banken prioritere faglig og personlig egnethet i forhold til den stillingen som skal besettes.

4.1.5 Organisasjon

Bankens organisasjonsstruktur skal underbygge bankens policy for risikostyring. Organisering av banken gir rammene for planlegging, utførelse, kontroll og oppfølging/overvåking av strategier, mål og aktiviteter. Klart definerte ansvarsområder og hensiktsmessige rapporteringslinjer skal vektlegges. Banken skal ha effektive rutiner for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. I tillegg skal det etableres effektive rutiner for å sikre god styring, kontroll og etterlevelse.

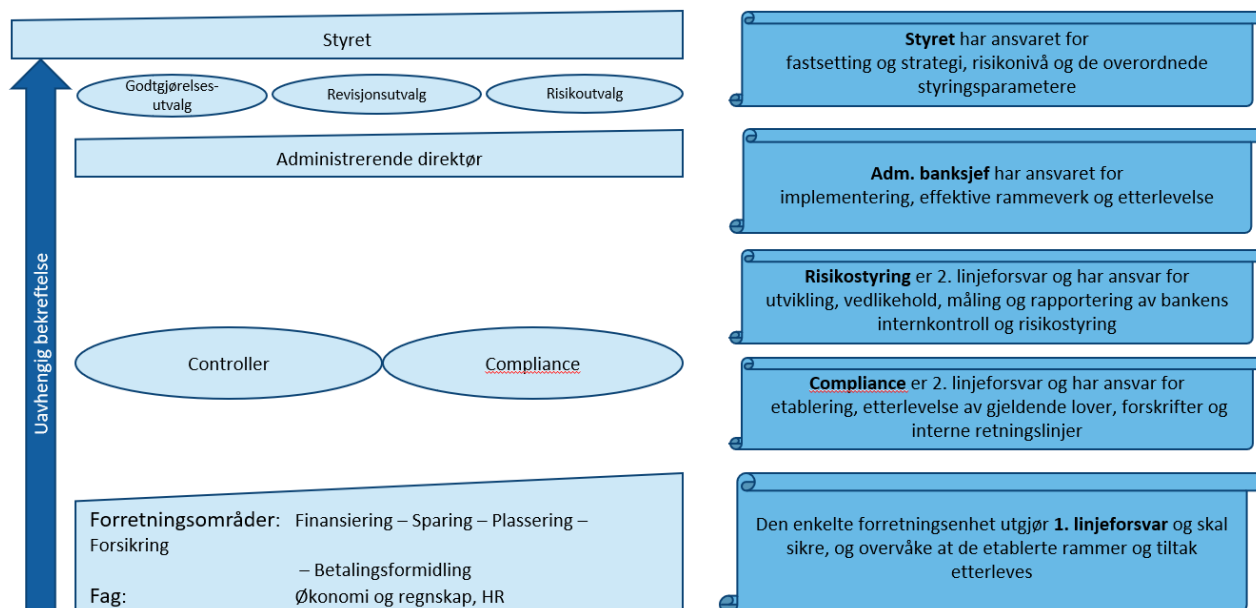
Risikostyringsprosessen deles inn i:

- ❖ En utøvende funksjon - inkluderer både linje (kundeansvar) og stab (styring/støtte/fag/kontroll)
- ❖ En uavhengig overvåkingsfunksjon – Risk Manager

Et viktig prinsipp er at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten. Det betyr at risikostyring ikke fjerner noe av resultatansvaret for god risikostyring.

Banken legger vekt på organiseringen av den helhetlige risikostyringen. Ansvar for risikostyring er derfor delt mellom ulike uavhengige grupper illustrert i figuren nedenfor som viser bankens interne kontroll- og styringsstruktur:

Organisering risikomiljø

4.2 Målsetninger og strategier

Banken skal årlig gjennomføre en revisjon av bankens overordnede strategi. Dette innebærer en gjennomgang av endringer i rammebetingelser, herunder konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter, endring i kundeatferd og krav til kompetanse og organisering.

Videre skal det årlig foretas en revidering av policyer knyttet til de enkelte risikoene. Dette skal sikre at banken styrer den enkelte risiko i tråd med godkjente risikoprofiler og slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens overordnede risikoprofil.

Følgende prinsipper skal legges til grunn ved valg av risikostyringsstrategier:

- ❖ Risikostyringsstrategiene skal gjenspeile bankens overordnede mål og strategier
- ❖ Risikostyringsstrategiene skal være en integrert del av bankens løpende aktiviteter
- ❖ Risikostyringsstrategiene må stå i forhold til bankens evne og kapasitet

4.3 Identifisering av risiko

For å kunne nå bankens vedtatte målsetninger og strategiske utvikling er det en forutsetning at styret og ledelsen kjenner bankens risikobilde, slik at det kan velges målrettede risikostyringsstrategier. Identifiseringen skal danne grunnlaget for bankens risikoanalyse og risikomåling.

Følgende prinsipper skal legges til grunn:

- ❖ Prosessen for risikoidentifikasjon skal være framoverskuende og være en integrert del av bankens strategi- og budsjettprosess
- ❖ Bankens risikobilde endres over tid og må derfor overvåkes kontinuerlig
- ❖ Risikoidentifikasjonen skal være så omfattende at den dekker alle vesentlige risikoer som banken står overfor. Risikoidentifikasjonen skal gjennomføres minimum en gang pr. år eller når andre forhold tilsier det. Det skal tas følgende utgangspunkt:
 - Identifisere strategiske risikoer som en del av strategiprosessen
 - Hovedansvarlig: styret og ledelsen
 - Identifisere vesentlige risikoer i bankens prosesser
 - Hovedansvarlig: ansvarlige banksjefer og fagansvarlige
- ❖ Ved endringer eller etablering av nye produkter og forretningsområder av vesentlig betydning skal det gjennomføres en risikoidentifikasjon før disse tilbys eller etableres

- Hovedansvar: Ansvarlige banksjefer, fagansvarlige og prosesseiere avhengig av område og aktivitet
- ❖ Prosessen for risikoidentifikasjon skal gjennomføres ved hjelp av
 - Egenvurderinger fra hovedansvarlige samt andre sentrale personer innenfor fagfeltet/prosessen (Lederbekreftelsen)
 - Erfaringer fra andre banker
 - Innrapportering av hendelser og eventuelle tap
 - Rapporter fra Finanstilsynet, revisjon og andre relevante parter

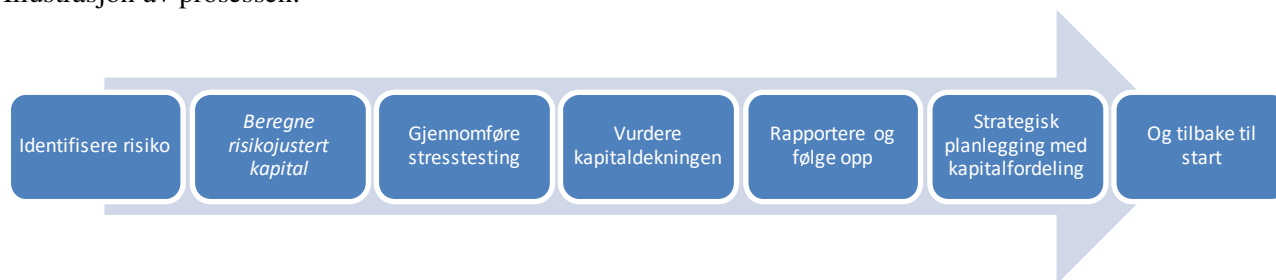
De identifiserte risikoene grupperes i henhold til bankens standard risikogrupper som beskrevet i kapittel 5.

4.4 Risikoanalyse, risikomåling og vurdering av kapitalbehov (ICAAP)

4.4.1 Policy for vurdering av bankens kapitalbehov

SpareBank 1 Gudbrandsdal skal ha en tilstrekkelig ansvarlig kapital ut fra valgt risikoprofil. Dette skal sikres gjennom en hensiktsmessig prosess for vurdering og oppfølging av bankens samlede kapitalbehov.

Illustrasjon av prosessen:

4.4.2 Identifisere bankens risikobilde og behov for risikojustert kapital

Det skal gjennomføres analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsakssammenhenger. Vesentlige risikoer skal etter beste estimat kvantifiseres gjennom forventet tap og behov for risikojustert kapital. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas kvalifisert og strukturert dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak. Det er en målsetting at estimert behov for kapitalnivå skal kunne dekke alle uventede tap med et konfidensnivå på 99,9 % innenfor en tidshorisont på 1 år. Noen risikoer kan være vanskelig å kvantifisere, og de skjønsmessige vurderingene skal ha en konservativ tilnærming.

Vurderingene innenfor de ulike risikogrupperne er omtalt i kapittel 5.

4.4.3 Kapitalstyring

Banken skal ha en størrelse på kapitalen som sikrer en effektiv og optimal kapitalbruk i forhold til virksomhetens omfang og risikoprofil. Videre skal banken gjennom sin soliditet være en attraktiv bank for kunder, kapitalmarkedene og medarbeidere.

Banken skal ha kapitalstyring som sikrer

- ❖ Tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil
- ❖ Konkurransedyktige vilkår i innlånsmarkedene
- ❖ Utnyttelse av vekstmuligheter i bankens definerte markedsområde og muligheter for å være med på eventuelle strukturelle løp som materialiserer seg innenfor et naturlig markedsområde
- ❖ En konkurransedyktig egenkapitalavkastning
- ❖ At faktisk ansvarlig kapital skal overstige beregnet risikojustert kapital med en tilfredsstillende buffer
- ❖ At kapitaldekningsgraden skal overstige regulatorisk kapitalkrav med en tilfredsstillende buffer

På grunnlag av de strategiske mål skal det utarbeides en analyse av kapitalbehov for påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Analysen skal ta hensyn til framskrivning av bankens finansielle utvikling for de neste tre årene.

4.4.4 Stresstesting

Det skal gjennomføres periodiske stresstester for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen i banken. Stresstestene gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som kreditt-, marked- og likviditetsrisiko, og tar hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Det skal gjennomføres stresstest av kapitalbehov knyttet til kredittrisiko i utlånsporteføljen basert på scenario analyser ved økonomisk tilbakeslag samt knyttet til fall i sikkerhetsverdier. Det skal gjennomføres stresstester på likviditet- og markedsrisikoområdet.

Stresstesting skal minst gjennomføres årlig.

4.4.5 Sensitivitetsanalyser

Framskrivning av den finansielle utviklingen for banken vil alltid være preget av usikkerhet. Som en følge av dette skal det gjennomføres sensitivitetsanalyser og omvendte stresstester for å synliggjøre effekten av de vesentligste usikkerhetene i beregningene.

4.4.6 Oppsummering

Med grunnlag i framskrivningene av det samlede kapitalbehovet, gjør styret og ledelsen en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig tilpasset bankens nåværende og fremtidige risikoprofil og strategiske mål.

4.5 Kontroll

Basert på valg av risikostyringsstrategi etableres kontroll- og styringstiltak.

Følgende prinsipper skal da legges til grunn:

- ❖ For alle vesentlige deler av bankens virksomhetsområder skal det foreligge en ajourholdt dokumentasjon over etablerte kontroller/styringstiltak med henvisning til eventuelle instruksjoner, fullmakter, kreditthåndbok og arbeidsbeskrivelser
- ❖ Ved endringer eller introduksjon av nye produkter, forretningsområder og rutiner av vesentlig betydning skal det foreligge en dokumentasjon over hvilke styringstiltak som er etablert med henvisning til eventuelle instruksjoner, fullmakter og arbeidsbeskrivelser før dette igangsettes
- ❖ Ved etablering av kontroll- og styringstiltak skal det legges til grunn en kost-/ nyttevurdering, der den relative kostnaden for innføringen av kontroll- og styringstiltakene skal vurderes opp mot den fremtidige nytten av tiltakene

4.6 Informasjon og kommunikasjon (rapportering)

Bankens rapportering har som formål å sikre at alle relevante organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig, pålitelig og relevant informasjon. Videre skal risikorapporteringen sikre at alle organisasjonsnivåer har en oversikt over sin aktuelle risikoeksponering og eventuelle svakheter i risikostyringsprosessen.

Rapporteringen skal danne grunnlaget for den videre oppfølgingen og overvåkingen av risikoeksponeringen og risikostyringsprosessen i banken. Dette følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjon og styret.

4.7 Oppfølging og overvåkning

Formålet med oppfølgingen er å vurdere hvor effektiv prosessen for risikostyring er over tid, og sikre at nødvendige handlinger eller endringer blir gjennomført.

Følgende prinsipper legges til grunn:

- ❖ Den etablerte risikostyringsprosessen og gjennomføringen av den skal løpende følges opp

- ❖ Oppfølgingen av de viktigste risikoer skal være en del av den løpende virksomheten
- ❖ Uønskede hendelser skal registreres og rapporteres. Svakheter i risikostyringsprosessen skal uten unødig opphold rapporteres til relevant ledelsesnivå. Svikt av vesentlig betydning skal rapporteres til øverste ledelse og styret
- ❖ Ledende personale, her definert som banksjefer og avdelingsledere skal for sine respektive ansvarsområder rapportere oppover i organisasjonen hvordan risikostyringen er gjennomført i forhold til godkjent rammeverk og risikoeksponering. Dette skal gi administrerende banksjef og styret tilstrekkelig materiale for å ta stilling til om risikostyringen er forsvarlig ivaretatt. Slik bekreftelse eller rapportering skal skje minst en gang årlig, eller når vesentlige forhold tilsier det. Lederbekreftelsen koordineres av Compliance ansvarlig

5. INFORMASJON OM RISIKOGRUPPENE

Risiko skal forstås som alle forhold som kan hindre banken i å nå sine målsettinger. SpareBank 1 Gudbrandsdal er eksponert for en rekke ulike typer risiko. De viktigste risikoene er kategorisert i følgende undergrupper.

Risiko	Definisjon
<i>Kredittrisiko</i>	Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
<i>Markedsrisiko</i>	Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
<i>Likviditetsrisiko</i>	Risiko for at banken ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.
Operasjonell risiko	Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
<i>Forretningsmessig risiko</i>	Risiko for uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.
<i>Eierrisiko</i>	Risiko for tap i datterselskaper og tilknyttede selskaper knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
<i>Omdømmerisiko</i>	Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter og myndigheter.
<i>Strategisk risiko</i>	Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
<i>Etterlevelsesrisiko (Compliance)</i>	Risiko for at banken pådrar seg offentlige sanksjoner/ bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover/ forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.
<i>Anti-hvitvaskingsrisiko</i>	Risiko for at bankens produkter og tjenester blir misbrukt til hvitvasking eller terrorfinansiering.
<i>Risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging</i>	Risiko for at bankens soliditet reduseres uforholdsmessig som følge av høy andel fremmedfinansiering og overdreven gjeldsoppbygging
<i>Forretningsmessig skikkrisiko</i>	Risiko for tap av konsesjon, andre offentlige sanksjoner eller straffereaksjoner, omdømmetap eller økonomisk tap som følge av at

	bankens forretningsmetoder eller de ansattes jobbadferd i vesentlig grad skader kundenes interesser eller markedets integritet.
<i>Systemrisiko</i>	Risiko for at en ustabil finansiell situasjon blir så omfattende at det fører til en systemsvekkelse hvor økonomisk vekst og velferd blir alvorlig skadelidende.
<i>ESG risiko</i>	Risiko for at banken ikke oppfyller nåværende og/eller framtidige krav knyttet til miljø, bærekraft, samfunnsansvar og eierstyring (ESG).

5.1 Kredittrisiko

5.1.1 Styring og kontroll

Kredittrisikoen styres gjennom ulike styringsdokumenter, rutiner og retningslinjer. Nedenfor gis en beskrivelse av de viktigste elementene.

Etiske retningslinjer:

De etiske retningslinjene fungerer som en rettesnor for bankens virksomhet gjennom at de definerer hvilke krav vi stiller til oss selv og hvordan vi skal forholde oss til andre interessenter. Retningslinjene er derfor viktig som bakteppe for bankens virksomhet, også innenfor kredittområdet.

Policy:

SpareBank 1 Gudbrandsdals policy beskriver overordnede markedsmessige mål for finansieringsområdet. Spesifikke forretningsstrategier for hhv. bedriftsmarkedet og personmarkedet beskriver og utgjør et viktig utgangspunkt for øvrige styringsdokumenter på området. Dokumentet godkjennes av styret og revideres minimum årlig.

Kreditthåndbøker:

Dokumentene for hhv. bedriftsmarkedet og personmarkedet utfyller bankens policy med spesifiserte krav. Dokumentet godkjennes av adm. banksjef og revideres minimum årlig.

Kredittfullmakter:

Dokumentet fastsetter prinsippene for kredittbeslutninger og tildeling av kredittfullmakter, og beskriver beslutningsstrukturen. Kredittfullmakt for nivå under adm. banksjef besluttes av ham og revideres normalt årlig.

Retningslinjer og rutiner for porteføljestyling:

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp vha. bankens porteføljestyingsverktøy. Porteføljestyingsverktøyet gir oss bla. informasjon om sentrale nøkkeltall innenfor risikostyring og migrering i porteføljen.

Validering:

SpareBank 1 Gudbrandsdal benytter verktøy som Kompetansesenter for kreditt i SpareBank 1 - alliansen har utviklet for kvantitativ validering. I den kvantitative valideringen gjennomføres det tester av modellenes rangeringsevne og modellenes evne til å fastsette riktig nivå på risikoparametrene (kalibrering).

5.1.2 Kredittmodeller

Kredittrisikoen er kapitalbehovsvurdert med utgangspunkt i SpareBank 1 alliansens modell. Samme modell anvendes i kredittbehandlingen samt i porteføljestylingen gjennom rapporteringsverktøyet AlliancePor2. Risikomodellene som ligger til grunn for risikostyringssystemene tar utgangspunkt i statistiske beregninger, og er under kontinuerlig videreutvikling og jevnlig validering. Siste kvantitative validering for normalscorede kunder i banken viser god rangeringsevne både for bedrifts- og personmarkedet.

Modellene baserer seg på følgende sentrale komponenter:

Sannsynlighet for mislighold (PD)

Bankens PD modeller er basert på statistiske beregninger (regresjonsanalyse) og benytter intern og ekstern informasjon for å predikere sannsynlighet for mislighold i løpet av de neste 12 månedene. Basert på den enkelte kundes beregnede PD allokteres kundene i 11 risikoklasser.

Forventet eksponering ved mislighold (EAD)

Bankens modell for EAD angir kundens utlånsvolum ved et evt. mislighold.

Tap gitt mislighold (LGD)

LGD uttrykker forventet tapsgrad gitt at et engasjement misligholdes. Det beregnes med grunnlag i de verdier som sikkerheter er registrert med i etablert depot.

Forventet tap (EL)

EL uttrykker bankens forventede tap på en kunde de neste 12 månedene. Dekkes i prinsippet gjennom kundemargin.

Kapitalkrav (UL)

UL uttrykker bankens beregnede uventede tap om kundeforholdet blir avsluttet. Beregnes som differansen mellom Totale tap (gitt ønsket konfidensnivå) og Forventede Tap (EL). Banken benytter et konfidensnivå på 99,9 %.

5.1.3 Risikoklassifisering**Sikkerheter**

Alle engasjement blir tildelt en sikkerhetsklasse i porteføljesystemet. Sikkerhetsklassen tildeles med utgangspunkt i størrelsen på sikkerhetsgraden, se klassifiseringstabell nedenfor. Banken har egne retningslinjer for verdivurdering av sikkerhetene. Bevilgning av kreditter skal skje mot tilfredsstillende sikkerheter. I forbindelse med kvartalsvis engasjementsgjennomgang gjennomføres ny sikkerhetsvurdering i tillegg til løpene oppdateringer som gjøres fra Eiendomsverdi og Brønnøysundregistrene. Depot kontrollerer kontinuerlig at banken har rettsvern for etablerte sikkerheter.

Klassifisering

Alle engasjementer tildeles en risikoklasse basert på sannsynligheten for mislighold (PD) og en sikkerhetsklasse ut fra hvor mye banken forventer å tape dersom kunden ikke innfrir sine forpliktelser (LGD).

Basert på økonomisk risikoklasse og sikkerhetsgrad blir hvert engasjement tildelt en risikogruppe.

I porteføljesystemet er det fem risikogrupper i tillegg til misligholdte og nedskrevne engasjementer

- ❖ Svært lav
- ❖ Lav
- ❖ Middels
- ❖ Høy
- ❖ Svært høy
- ❖ Misligholdte og nedskrevne engasjementer

Risiko-klasse	Sannsynlighet for mislighold (PD)		Sikkerhets- klasse	Tapsgrad ved mislighold (LGD)		Sikkerhets-grad
	Nedre grense	Øvre grense		Nedre grense	Øvre grense	
A		0,10 %	1		0,08 %	Over 120 %
B	0,10 %	0,25 %	2		0,08 %	100% - 120 %
C	0,25 %	0,50 %	3	0,08 %	13,62 %	80 % - 100 %
D	0,50 %	0,75 %	4	13,62 %	27,23 %	60 % - 80 %
E	0,75 %	1,25 %	5	27,23 %	40,85 %	40 % - 60 %
F	1,25 %	2,50 %	6	40,85 %	54,46 %	20 % - 40 %
G	2,50 %	5,00 %	7	54,46 %	68,08 %	Inntil 20 %
H	5,00 %	10,00 %				
I	10,00 %	99,99 %				
J	99,99 %	100,00 %				
K	100,00 %	100,00 %				

Risikoklasse J er kunder som har misligholdte engasjement, mens risikoklasse K er kunder som har nedskrevne engasjement.

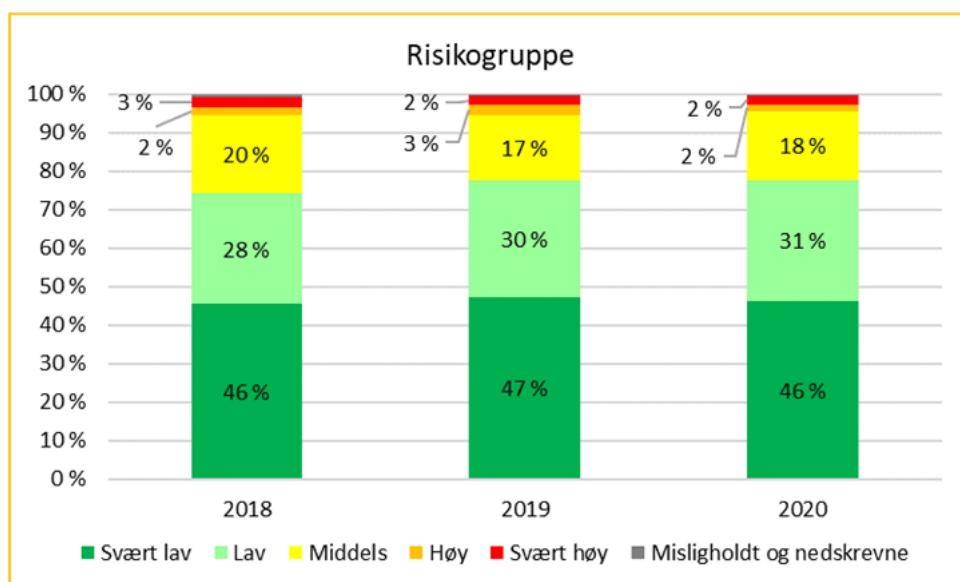
5.1.4 Porteføljefinformasjon

Banken benytter en risikomatrix hvor hver kunde tildeles en risikogruppe basert på kundens risikoklasse målt med PD og sikkerhetsklasse målt med sikkerhetsdekning.

Tabellene og figurene under viser utvalgte hovedtrekk ved porteføljens sammensetning og utvikling.

5.1.4.1 Risikogruppe

Figuren viser samlet utlånsvolum på kunder fordelt på risikogrupper i % av totalportefølje inkludert overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS.

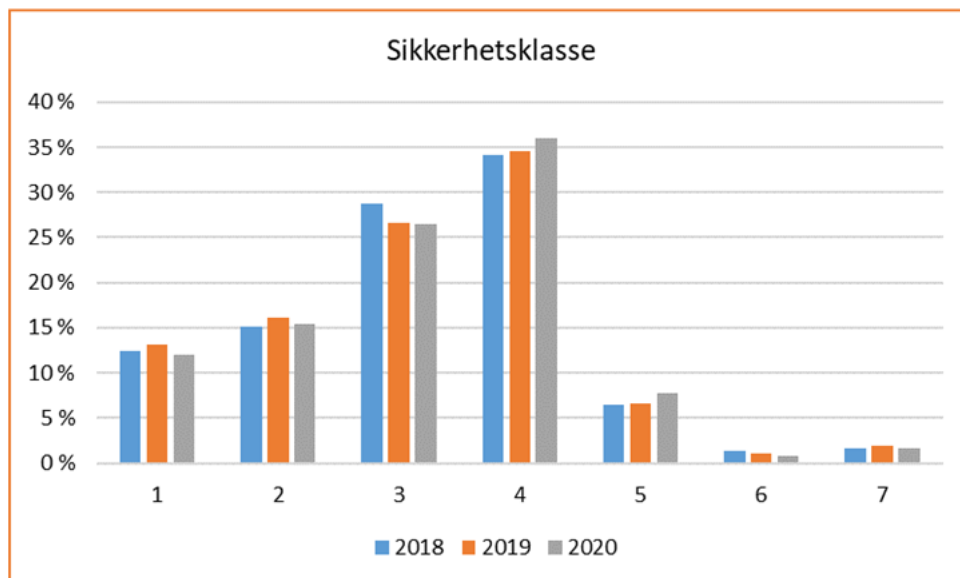

Total portefølje har 77 % av eksponeringen mot Svært lav og Lav risikogruppe. Profilen er stabil over tid.

Banken har overført deler av boligfinansieringen til alliansens boligkreditselskap. Bankens forestår den daglige forvaltning av lånene, og har plikt til å ta engasjementene tilbake ved eventuelt mislighold. Bankens eier en forholdsmessig andel av boligkreditselskapet, og holder kapital for den langsiktige risikoen.

5.1.4.2 Sikkerhetsklasse

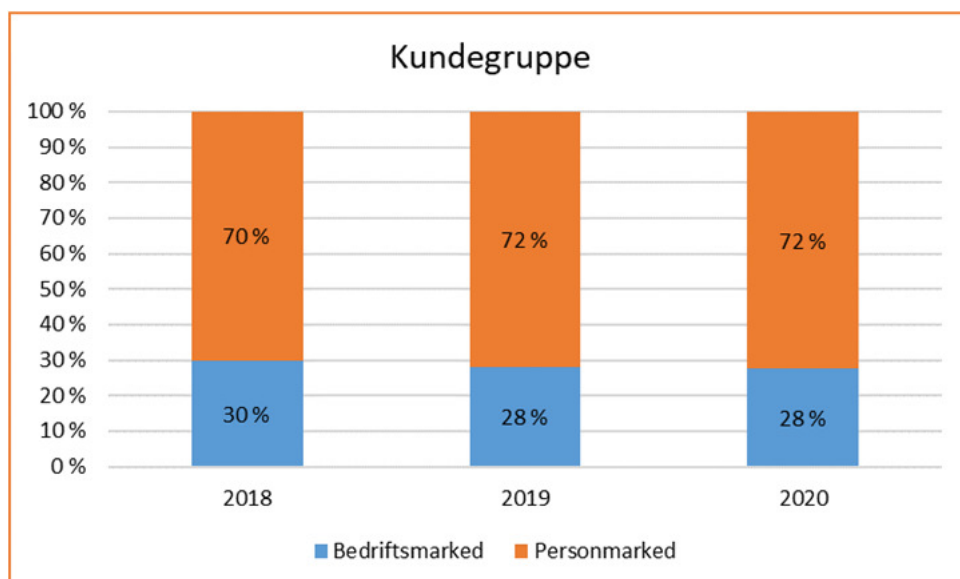
Figuren viser volum inkludert overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS fordelt etter sikkerhetsdekning.

Andelen i sikkerhetsklassene 1, 2 og 3 utgjør 56 %. Dette er lån som har sikkerhetsdekning over 80 % selv etter bruk av konservative reduksjonsfaktorer. Fast eiendom utgjør den vesentligste andelen av bankens sikkerheter.

5.1.4.3 Bedrifts- og personmarked

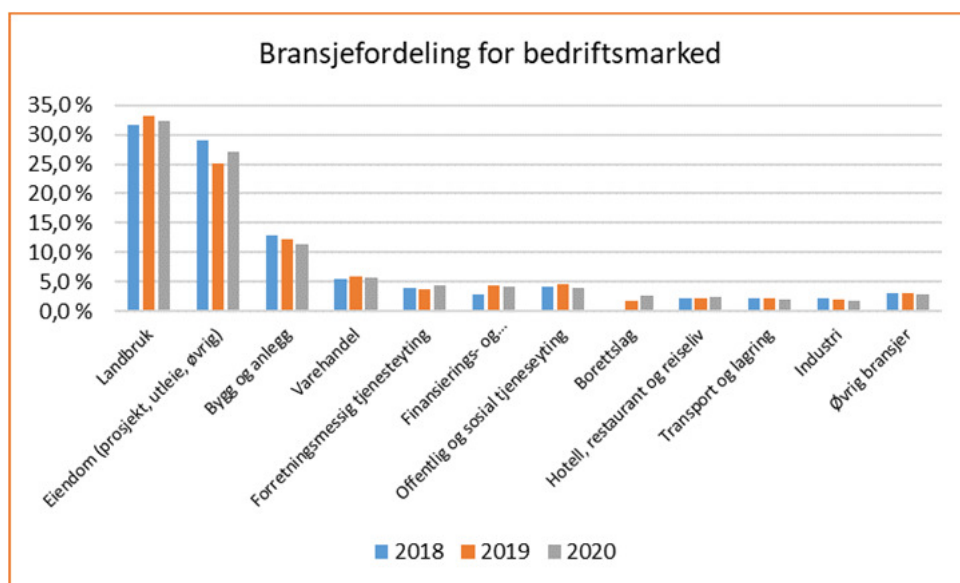
Figuren viser utlånsvolum inkludert overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS fordelt etter kundegruppe. Utlånsvolum er definert som utlån, garantier og ubenyttede kredittrammer.

Fordelingen mellom person- og bedriftsmarkedet er relativt stabil.

5.1.4.4 Bransjefordeling for bedriftsmarkedet

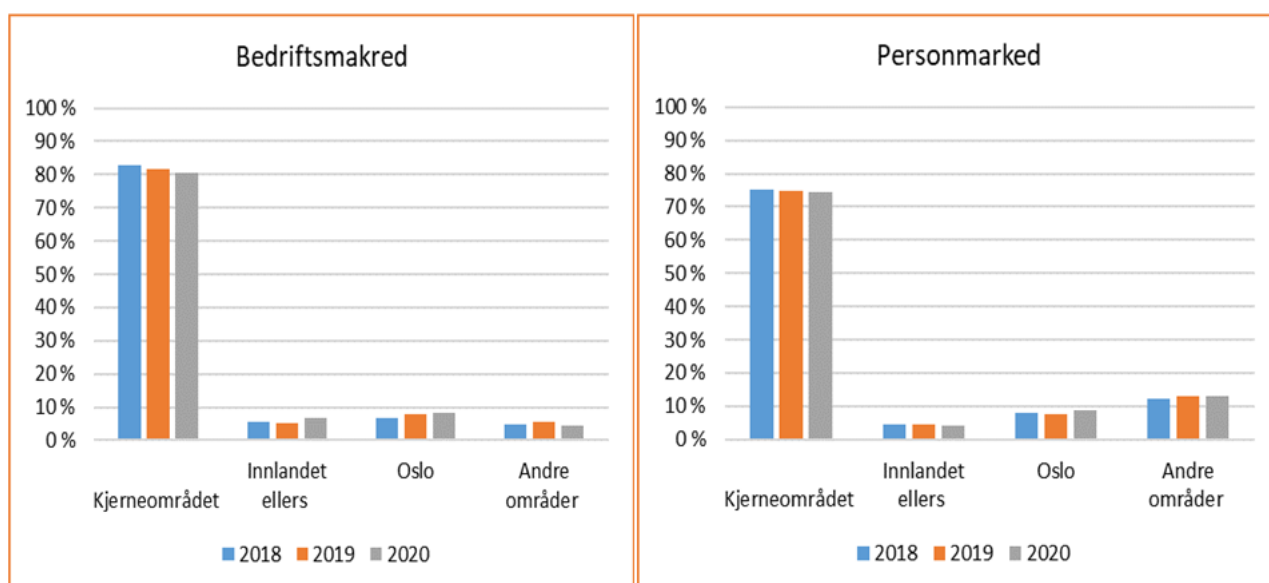
Figuren under viser volum i % inkludert overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS fordelt etter bransje

Porteføljen vurderes som tilfredsstillende diversifisert, men med hovedvekt på landbruk og eiendom.

5.1.4.5 Geografisk tilhørighet

Tabellen under viser volum inkludert overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS fordelt etter geografisk tilhørighet – tall i 1000.

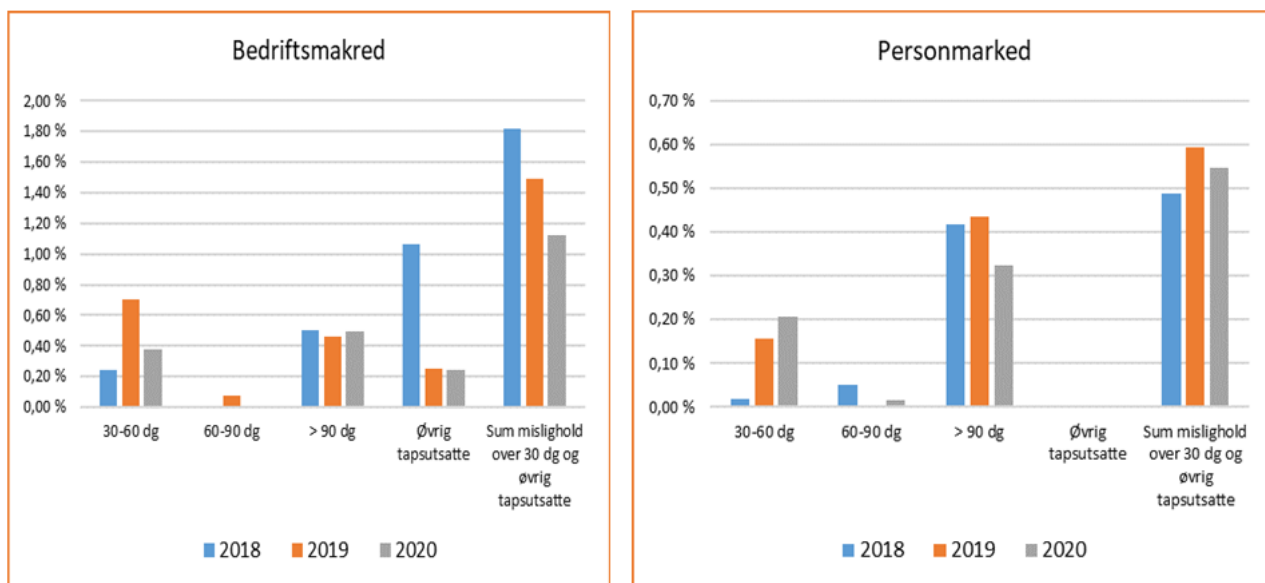

Den prosentvise andelen til kjerneområdet for personmarkedet er stabil, mens trenden for bedriftsmarkedet er at andelen utenom kjerneområdet er økende.

5.1.5 Mislighold og nedskrivning

5.1.5.1 Mislighold og tapsutsatte

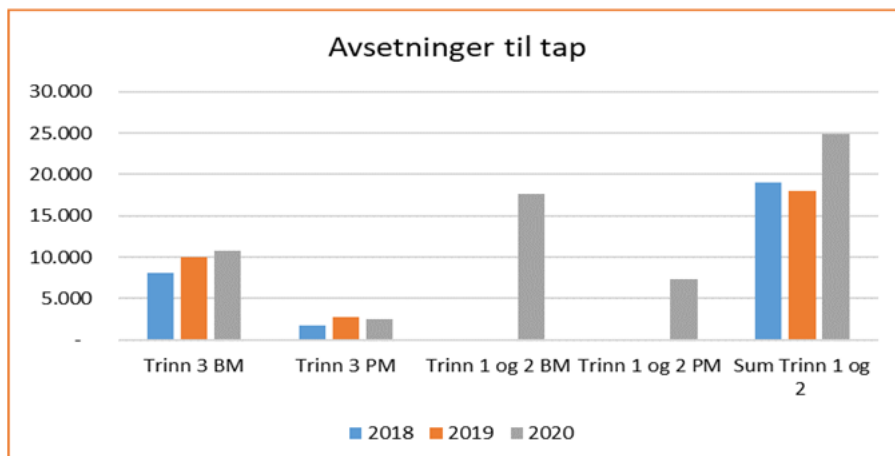
Tabellen under viser fordeling mislighold fra dag 30 som andel av brutto bokførte utlån.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har rutiner og retningslinjer knyttet til oppfølging av misligholdte engasjement og det er en løpende prosess med å forbedre disse.

5.1.5.2 Tapsavsetninger

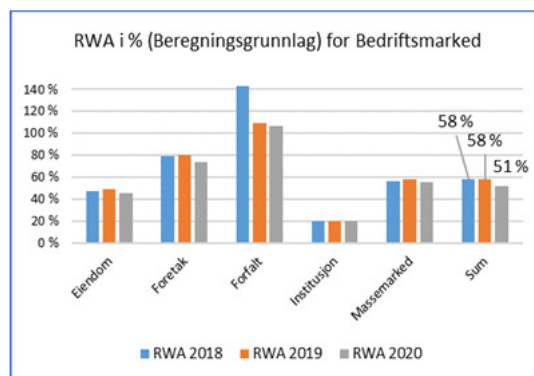
Tabellene under viser en fordeling av nedskrivninger – tall i 1000. Banken benytter IFRS 9 fra og med 2020 og vi har derfor ikke fordeling av Trinn 1 og 2 for årene 2018 og 2019. Det henvises til note i årsregnskap for forklaring av de enkelte trinn.

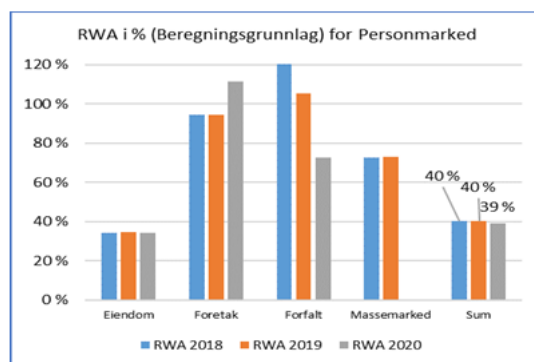
5.1.6 Kapitalbehov Pilar 1

Nedenfor vises beregningsgrunnlaget inkl. SMB-rabatt for kapitalkrav etter standardmetoden for kreditt og eksponering i de enkelte engasjementskategorier.

Bedriftsmarked	RWA 2018	Volum 2018	RWA 2019	Volum 2019	RWA 2020	Volum 2020
Eiendom	846.559	1.784.100	847.014	1.721.663	677.198	1.485.957
Foretak	720.989	911.327	653.506	812.128	229.011	310.142
Forfalt	24.462	17.113	10.112	9.239	12.347	11.577
Institusjon	5.942	29.710	12.943	64.715	22.945	114.724
Massemarked	78.144	138.457	112.368	193.205	628.588	1.126.157
Stat	-	-	-	-	-	9.239
Sum	1.676.095	2.880.707	1.635.943	2.800.949	1.570.089	3.057.796

Personmarked	RWA 2018	Volum 2018	RWA 2019	Volum 2019	RWA 2020	Volum 2020
Eiendom	1.506.928	4.394.532	1.606.157	4.655.356	1.687.335	4.947.764
Foretak	254.775	269.674	246.883	261.645	-	-
Forfalt	36.654	29.897	21.654	20.588	17.475	15.668
Massemarked	193.327	266.576	246.932	337.662	527.058	726.924
Sum	1.991.684	4.960.679	2.121.626	5.275.251	2.231.868	5.690.356

Kreditteksponeringen etter standardmetoden viser at eiendoms-kategorien er den med høyest eksponering. I denne kategorien inngår bolig- og fritidseiendommer som vektet 35 % for andel under 80 % av forsvarlig verdigrunnlag (verdigrunnlag uten tidligere nevnte reduksjonsfaktorer). Foretak vektet med 100 %. I 2019 ble det innført SMB-rabatt for små og mellomstore engasjement som reduserer vektningen. Massemarkedet består hovedsakelig av resteksponering fra personmarkedet, som ikke faller inn under boligkategorien, samt mindre foretak. Massemarkedet vektet med 75 %.

5.1.7 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet beregnes i hovedsak etter statistiske modeller beskrevet tidligere. Utover risikojustert kapital beregnet etter Pilar 1 må banken beregne kapital for konsentrasjonsrisiko bransje/størrelse/geografi, høy utlånsvekst og avvikende porteføljekvalitet.

Konsentrasjonsrisiko er et element i den samlede kreditttrisikoen som defineres som risikoen for tap som følge av konsentrasjon mot store kunder, bransjer og/eller geografiske områder. Basert på en vurdering av bankens kredittportefølje beregnes det et ytterligere kapitalbehov knyttet til bankens konsentrasjon innenfor enkeltbransjer og store engasjementer.

Videre er det hensyntatt kapitalbehov knyttet til forventet vekst i person- og bedriftsmarkedet.

5.2 Operasjonell risiko

5.2.1 Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikotype banken i størst mulig grad ønsker å ha god kontroll på og som innebærer en risiko som kan påføre banken vesentlige kostnader. Prosessen for styring av operasjonell risiko i SpareBank 1 Gudbrandsdal skal i størst mulig grad hindre at enkelthendelse forårsaket av operasjonell risiko skal kunne skade bankens stilling i alvorlig grad.

Elementer som inngår i prosessen:

5.2.1.1 Identifisering av risiko

Det avholdes årlig en risikoworkshop hvor det foretas en vurdering av strategiske og finansielle risikoer på et overordnet nivå sett opp mot strategiarbeidet til banken. I tillegg avholdes det flere risikoworkshops tilknyttet de ulike forretnings- og støtteprosesser. Vurderingene danner grunnlag for forbedrings- og kontrolltiltak.

5.2.1.2 Forbedringsdatabase

Basert på årlig lederbekreftelse og risikoworkshop identifiseres det ulike forbedringsområder og forbedringstiltak. I tillegg har vi tilbakemeldinger fra revisjon. I 2020 vil vi fortsette arbeidet med å etablere en rutine for oppfølging av disse samt rapportering av etterlevelse til styret.

5.2.1.3 Registrering av uønskede hendelser

Alle uønskede og faktiske hendelser som gir eller kunne gitt banken et økonomisk (operasjonelt) tap skal etter hvert registreres i et dertil egnet register. Bankens historikk for økonomiske taps- og hendelsesdata registreres i en samlet regnearkbasert fil. Hovedformålet med registreringen er å kunne sette inn tiltak og/eller forbedringstiltak for å forhindre eller redusere risikoen for gjentakelser av lignende uønskede hendelser.

På grunn av begrenset erfaring med taps- og hendelsesregistrering finnes det ikke et tilstrekkelig grunnlag for kvantitativt å beregne eksponeringen for operasjonell risiko. Vurderingen er derfor i hovedsak av kvalitativ art. Det må arbeides videre med å bedre rapporteringskulturen slik at alle vesentlige hendelser fanges opp for å identifisere svakheter i internkontrollen, og danne grunnlag for iverksettelse av nødvendige kontrolltiltak.

5.2.1.4 Varsling av kritikkverdige forhold

Banken har etablert retningslinjer og digitale løsninger for rapportering og registrering av varslingsaker.

Løsningen omhandler

- i. varsling av kritikkverdige arbeidsforhold og
- ii. varsling om mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering.

Løsningen er intern og gir derfor begrenset mulighet til å varsle anonymt.

5.2.1.5 Kundeklager

Banken har via hjemmesiden etablert en egen side som omhandler kundeklager. Her har man mulighet til å rapportere inn kundeklager via mail. Iht. rutiner følges dette fortløpende opp av et mottaksapparat som kontakter kunden og behandler saken basert på innholdet i klagen. Bankens praksis er at samtlige kundeklager som mottas skriftlig registreres som en uønsket hendelse. Kundeklager mottatt via bankens hjemmeside, samt uønskede hendelser som klassifiseres som kundeklager danner grunnlag for årlig rapportering til Finanstilsynet.

5.2.1.6 Nye produkter, prosesser og systemer

Det er utarbeidet et rammeverk for etterlevelse av lov og forskrift gjeldende for nye produkter, systemer og prosesser. Rammeverket er bygd opp av ulike steg hvor det på fellesprosjekter involverer SpareBank 1 Utvikling, SamSpar og hver enkelt bank.

Det er utviklet en scoringsmodell som er delt inn områdene

- i. Produktkompleksitet
- ii. juridisk kompleksitet
- iii. prosesskompleksitet
- iv. personvern
- v. personvernkonsekvenser (DPIA) og
- vi. tiltaksplan for å utbedre vesentlige svakheter.

Bankene har etablert en rolle som mottaksansvarlig som har ansvar for koordinering og involvering av relevante fagpersoner før utrulling og godkjenning i den enkelte bank.

5.2.1.7 Utkontraktering

SpareBank 1 Gudbrandsdal har etablert policy for utkontraktering av tjenester som skal bidra til at banken oppnår den overordnede målsettingen med utkontraktering av tjenester, blant annet gjennom tjenestene SB1 Utvikling yter til selskapene i SpareBank 1-alliansen. Policy for utkontraktering av tjenester gir overordnede føringer for hvordan selskapet skal innrette sin virksomhet slik at selskapet etterlever regelverket for utkontraktering på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte. Utkontraktering sees i sammenheng med rammeverk for etterlevelse gjeldende nye produkter, prosesser og systemer.

5.2.1.8 Årlig lederbekreftelse

Det gjennomføres årlig en internkontrollrapportering fra alle ledere på vesentlige virksomhetsområder. Her foretas det en vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Lederbekreftelsen er et verktøy for løpende å kunne identifisere problemområder, og dette vil sikre at ledelsen er bedre i stand til å allokere ressurser til de rette forbedringstiltakene.

5.2.2 Kapitalbehov Pilar 1

Under Pilar 1 beregnes risikojustert kapital for operasjonell risiko etter basismetoden beskrevet i kapitalkravs-forskriften. Basismetoden har definert et kapitalkrav på 15 %. Risikojustert kapital beregnes som 15 % av gjennomsnittlige nettoinntekter siste tre år.

5.2.3 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet tar utgangspunkt i Pilar 1. Banken har ikke utviklet egne modeller for beregning av risikojustert kapital innenfor risikoområdet, men baserer seg på kvalitative vurderinger. Modellen er svak i forhold til at det ikke estimeres kapitalbehov knyttet til operasjonell risiko på aktiviteter som ikke genererer inntekter. Vi foretar derfor en kvalitativ vurdering for å se om det er grunnlag til å foreta en tilleggsavsetning av risikojustert kapital.

5.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig fra bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater, aksjer og egenkapitalbevis.

5.3.1 Styring og kontroll

Styring av markedsrisiko skjer gjennom detaljerte rammer for investeringer i verdipapir. Rammene blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum en gang årlig. Risikostørrelsen overvåkes løpende og følges opp gjennom kvartalsvise rapporter til styret.

Nedenfor følger en oversikt over de enkelte risikoene innenfor markedsrisiko

5.3.1.1 Kursrisiko

Bankens beholdning av eventuelle omløps- og anleggsaksjer medregnes under kursrisikovurderingen. Bankens aksjer i strategiske selskaper (datterselskaper og SpareBank 1 selskaper) er utelatt da denne eierposten behandles under avsatt kapital for eierrisiko.

Ved fastsettelse av risikojustert kapital for kursrisiko legges det til grunn et scenario med et kursfall på 45 %.

5.3.1.2 Renterisiko

Plasseringer i fond medregnes under renterisiko. I tillegg er renterisikoen knyttet til bankens obligasjonsportefølje.

Ved fastsettelse av risikojustert kapital for renterisiko legges det til grunn en endring i rentenivået på 2 %.

5.3.1.3 Spreadrisiko

Beregningen av spreadrisiko er basert på Finanstilsynets rundskriv 12/2016 vedlegg 3 som omhandler krav knyttet til markedsrisiko.

5.3.1.4 Valutarisiko

SpareBank 1 Gudbrandsdal er ikke en valutabank og bankens eksponering mot valutarisiko er kun knyttet til bankens egen kontantbeholdning som vurderes som uvesentlig.

5.3.2 Kapitalbehov Pilar 1

SpareBank 1 Gudbrandsdal beregner ikke kapitalbehov under Pilar 1 fordi banken ikke har noen handelsportefølje.

5.3.3 Kapitalbehov Pilar 2

Det er ikke benyttet statistiske modeller for beregning av risikojustert kapital for markedsrisiko.

Kapitalbehovet beregnes ved hjelp av enkle stresstester for de enkelte delementene. Kapitalbehovet tar utgangspunkt i styrevedtatte rammer for eksponering. Stresstestnivåene er basert på finanstilsynets risikobaserte tilsynsdokumenter for evaluering av markedsrisiko og en skjønnsmessig vurdering basert på markedsmessige endringer. Med utgangspunkt i vedtatte rammer og faktisk eksponering er det beregnet kapitalbehov for markedsrisiko.

5.4 Likviditetsrisiko

5.4.1 Styring og kontroll

Policy for likviditetsstyring er førende for styringen av likviditetsrisikoen. Denne setter rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktighet i finansieringen, størrelse på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden banken skal være uavhengig av å hente ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet. Likviditetsstrategien revideres minimum årlig av bankens styre.

I tilknytning til strategien er det etablert en egen beredskapsplan som skal håndtere urolige likviditetssituasjoner.

Det benyttes stresstester som analyserer bankens likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på ekstern finansiering. Økonomiavdelingen har ansvaret for likviditetsstyringen, mens Controller har ansvaret for overvåking og rapportering av utnyttelse av rammer i henhold til likviditetsstrategien.

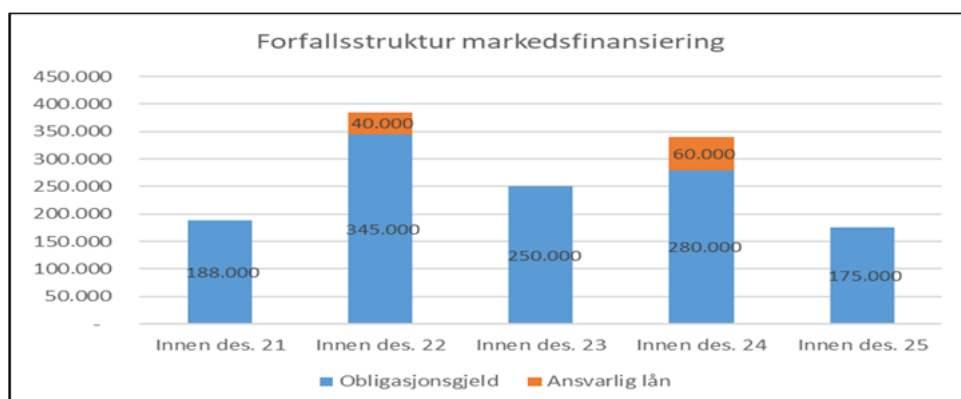
5.4.2 Porteføljefinformasjon

5.4.2.1 Innlån

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike løpetider.

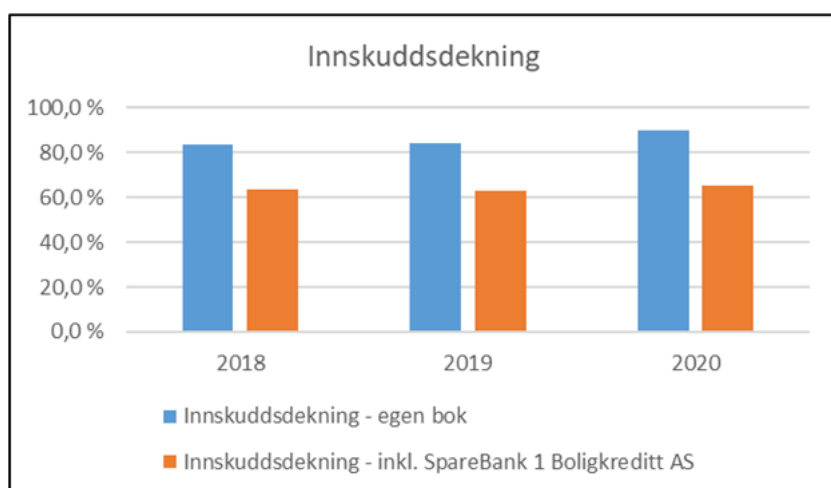
Banken har en robust finansiering og likviditetssituasjon som gjør at banken kan opprettholde ordinær drift i 18 måneder uten å refinansiere bankens låneforfall.

Figuren under viser forfallsstrukturen for SpareBank 1 Gudbrandsdals innlån pr. 31.12.2020 – tall i 1000

5.4.2.2 Innskuddsdekning

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Innskuddsdekning måles og rapporteres som innskudd fra kunder i % av brutto utlån på egen bok, og hvor overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS også regnes med. I policy for likviditetsstyring er det sistnevnte måltall som det legges vekt på.

5.4.3 Kapitalbehov Pilar 1

Det beregnes ikke kapitalbehov for likviditetsrisiko under Pilar 1.

5.4.4 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet beregnes ved bruk stresstestmodell hvor likviditetsbehov måles ved ulike hendelser. Hovedscenariene er enten økte finansieringskostnader eller reduserte inntekter ved salg av eiendelsposter for å oppnå tilstrekkelig nivå balanse i likviditetsbeholdningen.

5.5 Eierrisiko

5.5.1 Eksponering

Følgende selskap er definert å inngå i beregningen av eierrisiko, med eierandel pr. 31.12.2020:

	Org. Nr.	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Datterselskap				
Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS	981 067 703	60,1 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Gjæstgiver AS	914 309 301	100,0 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Engasjementssikring AS	916 537 077	100,0 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Felleskontrollert virksomhet				
Samarbeidende Sparebanker AS	977 061 164	7,1 %	Egenkapitalmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
Andre investeringer i finansinstitusjoner				
SpareBank 1 Betaling AS	919 116 749	0,9 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 Boligkreditt AS	988 738 387	1,5 %	Kostmetode	Forholdsmessig konsolidering
SpareBank 1 Kredittkort AS	975 966 453	1,1 %	Kostmetode	Forholdsmessig konsolidering
SpareBank 1 Markets AS	992 999 101	0,7 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 SMN Finans AS	938 521 549	2,4 %	Kostmetode	Forholdsmessig konsolidering
Andre investeringer behandlet under Eierrisiko				
SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS	924 911 719	1,6 %	Kostmetode	
SpareBank 1 Regnskapshuset AS	936 285 066	4,6 %	Kostmetode	

5.5.2 Styring og kontroll

Administrerende banksjef i de ulike eierbankene er medlemmer av styret for Samarbeidende Sparebanker AS, og kontroll tilknyttet investeringen ivaretas gjennom dette vervet.

Øvrige investeringer følges opp på ordinær måte for aksjeinvesteringer.

5.5.3 Kapitalbehov Pilar 1

Det beregnes ikke kapitalbehov for eierrisiko under Pilar 1.

5.5.4 Kapitalbehov Pilar 2

5.5.4.1.1 Datter- og finansselskaper

Kapitalbehovet for finansinvesteringer som blir forholdsmessig konsolidert gjøres ved bruk av modell for det enkelte selskaps beregningsgrunnlag og eventuelle Pilar 2 krav, og vår eierandel i de aktuelle selskapene.

Kapitalbehovet for øvrige investeringer er basert på planlagte og eventuelle kapitaltilførsler for de neste 12 månedene.

5.5.4.1.2 Forsikringsvirksomhet

Banken har en indirekte eierandel på 1,38 % i SpareBank 1 Gruppen gjennom Samarbeidende Sparebanker AS.

Kapitalbehovet beregnes med en modell som tar utgangspunkt i forsikringsforetakets solvenskapitalkrav (SCR) justert for bokført verdi av eierposten. Metoden legger videre opp til at solvenskapitalkravet multipliseres med en faktor som skal ta høyde for at faktisk kapitalisering vil være høyere enn solvenskapitalkravet. Ved beregning av kapitalbehovet knyttet til eierskap i forsikringsvirksomhet, justeres det for kapitalkrav som er beregnet i Pilar 1.

5.6 Forretningsrisiko

5.6.1 Styring og kontroll

God strategisk planlegging er det viktigste verktøy for å redusere eksponeringen mot forretningsrisiko og innebærer at banken foretar tilpasninger i egen forretningsmodell for å kompensere for eventuelt inntektsbortfall, enten dette er gjennom å finne andre inntektsområder, eller gjennom å tilpasse kostnader til den nye forretningsmodellen.

SpareBank 1 Gudbrandsdal følger opp den forretningsmessige risikoen gjennom løpende økonomisk rapportering på månedlig basis og rapportering via salgsregistrering og oppfølging mot budsjett. Rapporteringen gir grunnlag for handlinger med formål å redusere negative konsekvenser for bankens resultat.

5.6.2 Kapitalbehov Pilar 1

Det beregnes ikke kapitalbehov for forretningsrisiko under Pilar 1.

5.6.3 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet knyttet til forretningsrisiko beregnes med utgangspunkt i uventede inntekts- og kostnadssvingninger i ulike forretnings- og/eller produktsegmenter. Forretningsrisikoen er knyttet til konjunktursvingninger, endret kundeadferd eller endret konkurransesituasjon.

5.7 Strategisk risiko

5.7.1 Styring og kontroll

SpareBank 1 Gudbrandsdal utarbeider en langsiktig strategi som evalueres årlig. Ved evalueringen foretas det en vurdering av bankens samlede risiko. Strategien skal sikre måloppnåelse på kort og lang sikt både for finansielle forhold og for sikring av god kvalitet.

Ved utarbeidelse av strategisk plan blir det foretatt en analyse av nåsituasjon for marked, kunder, konkurrenter, øvrige rammebetingelser samt leveringsevne i bankens organisasjon. Ønsket utvikling blir deretter vurdert mht. konsekvenser og risiko før strategiske valg, prioriteringer og mål blir bestemt.

5.7.2 Kapitalbehov Pilar 1

Det beregnes ikke kapitalbehov for strategisk risiko under Pilar 1.

5.7.3 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet knyttet til strategisk risiko beregnes med utgangspunkt i eventuelle risikoer og økt kapitalbehov man ser knyttet til strategiske beslutninger som tas.

5.8 Compliance risiko

5.8.1 Styring og kontroll

Compliance risiko er en nyere risikotype og under følger en kort beskrivelse av de ulike elementene i rammeverket.

5.8.1.1 Identifisering av risiko

Gjennom det daglige arbeidet som gjøres av ansvarlig for Compliance og Risk identifiseres lovkrav, endringer og fortolkninger i eksisterende lovkrav og endringer i risikobildet.

5.8.1.2 Risikobasert tilnærming

Det benyttes en risikobasert tilnærming til endringer i gjeldende lover, forskrifter, rundskriv, mv. Det iverksette løpende tiltak og kontrollhandlinger.

5.8.1.3 Oppfølging og rapportering

Banken benytter for tiden en manuell oppfølging for complianceformål. Det arbeides med å få etablert mer effektive løsninger for kontroller.

5.8.2 Kapitalbehov Pilar 1

Det beregnes ikke kapitalbehov for compliance risiko under Pilar 1.

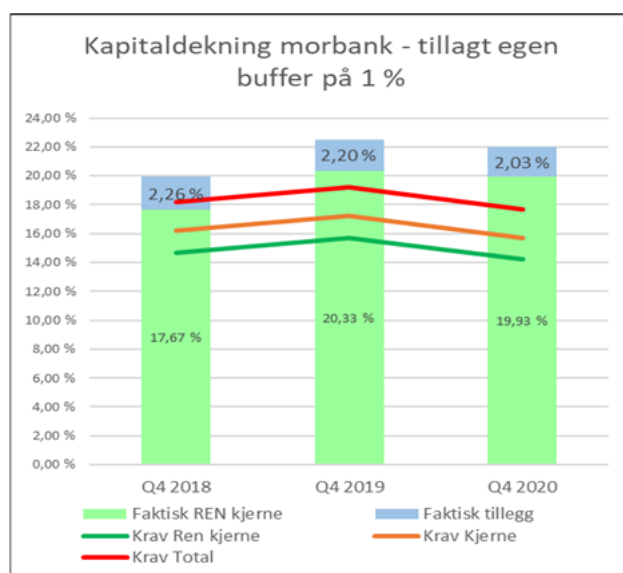
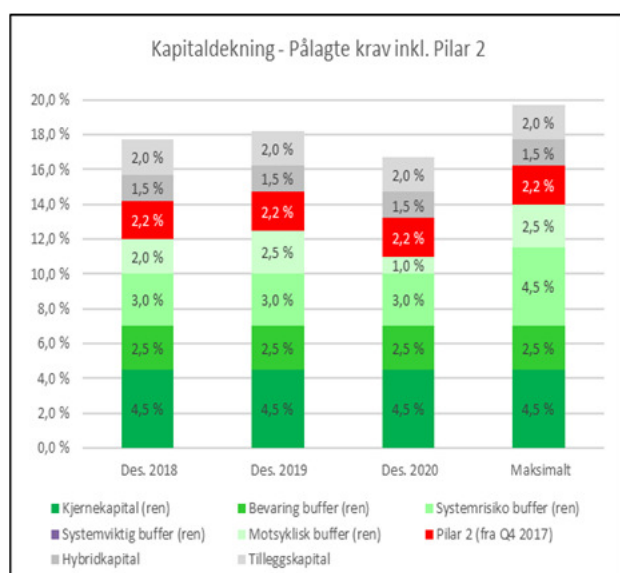
5.8.3 Kapitalbehov Pilar 2

Kapitalbehovet knyttet til compliancerisiko vurderes kvalitativt basert på internkontrollarbeidet som foretas i banken samt vurdering av ekstern revisor. Vurderingene er knyttet til etterlevelse av lover / forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

6. SOLIDITET

6.1 Regulatorisk kapitaldekning (Pilar 1)

Kapitaldekningsregler i henhold til CRD IV/Basel III ble innført i Norge 1. juli 2014 med overgangsbestemmelser som innebar full gjennomføring fra 1. januar 2019. Fra og med 1. juli 2014 ble det innført nye bufferkrav jfr. Finansieringsvirksomhetsloven § 2-9e.

Nedenfor følger grunnlag for beregning av kapitaldekningen for de tre siste årene. Forskjellen mellom hva som rapporteres som ren kjernekapital ovenfor og hva som er rapportert gjennom offentlig regnskap er foreslått gaveavsetning med 7,5 MNOK for 2020 som er fratrukket ved beregningen ovenfor.

Kapitaldekning

	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Ansvarlig kapital			
Kjernekapital			
Sparebankens fond	1.238.576	1.063.765	915.240
Balanseført egenkapital	1.238.576	1.063.765	915.240
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	(262.443)	(149.637)	(143.858)
Ren kjernekapital	976.133	914.128	771.382
Kjernekapital			
Ansvarlig lånekapital	100.000	100.000	100.000
Periodisert rente ansvarlig lånekapital	234	397	150
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	(1.592)	(1.379)	(1.441)
Ansvarlig kapital	1.074.775	1.013.146	870.091
Risikovektet beregningsgrunnlag			
Kreditrisiko	4.364.219	3.976.687	3.974.810
Operasjonell risiko	504.272	495.974	388.626
CVA-tillegg (motpartsrisiko derivater)	3.320	7.568	1.729
Totalt beregningsgrunnlag	4.871.811	4.480.229	4.365.165
Kapitaldekning			
Ren kjernekapitaldekning	20,0 %	20,4 %	17,7 %
Kjernekapitaldekning	20,0 %	20,4 %	17,7 %
Kapitaldekning	22,1 %	22,6 %	19,9 %
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio (LR))*	9,8 %	10,4 %	9,6 %
Bufferkrav			
Bevaringsbuffer	121.795	112.006	109.129
Motsyklisk buffer	48.718	112.006	87.303
Systemrisikobuffer	146.154	134.407	130.955
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	316.668	358.418	327.387
Minimumskrav til ren kjernekapital	326.411	300.175	292.466
Tilgjengelig ren kjernekapital	333.054	255.534	151.529
Spesifikasjon av risikovektet kreditrisiko			
Institusjoner	180.349	122.887	90.001
Foretak	226.919	837.265	978.800
Massemarked	1.155.646	346.412	271.471
Pantesikkerhet i eiendom:			
- Pantesikkerhet i boligeiendom	2.039.676	1.979.433	1.892.626
- Pantesikkerhet i næringseiendom	323.799	390.263	461.749
Forfalte engasjementer	29.822	24.754	53.465
Høyrisiko-engasjementer	60.000		
Obligasjoner med fortrinnsrett	14.593	13.541	15.032
Andeler i verdipapirfond	56.371	25.232	25.000
Egenkapitalposisjoner	162.090	145.296	97.717
Øvrige engasjementer inkl utsatt skatt	114.954	91.604	88.949
Sum kreditrisiko	4.364.219	3.976.687	3.974.810

6.2 Uvektet kjernekapitalandel

Finansieringsvirksomhetsloven åpner for at det kan fastsettes bestemmelser om at ren kjernekapital eller kjernekapitalen i finansinstitusjoner minst skal utgjøre en bestemt prosent av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelsler, beregnet uten risikovektning (uvektet kjernekapitalandel). Uvektet kjernekapitalandel er omtalt i CRD IV-forordningen (CRR, EU No. 575/2013) artikkel 430.

SpareBank 1 Gudbrandsdals uvektede kjernekapitalandel framgår ovenfor og utgjør pr. 31.12.20 er 9,8 %.

6.2.1 Soliditetsmål

I tillegg til de overordnede prinsippene legger bankens risikotoleranse grunnlaget for bankens holdning til risiko. Risikotoleranse (risikoappetitt) defineres som bankens vilje til å påta seg risiko og fastsettes ved hjelp av relevante, overordnede og tallfestede mål så langt det er mulig. Fastsettelse av en risikotoleranse er en nødvendig forutsetning for å sette konsistente rammer for risiko og for å kunne systematisere et forsvarlig system for overvåkning av bankens risiko.

Bankens overordnede risikotoleranse skal være slik at det til enhver tid skal være 99,9 % sannsynlighet for at banken har tilstrekkelig kapital til å dekke uventede tap (økonomisk kapital). Økonomisk kapital beregnes over en tidshorisont på 1 år.

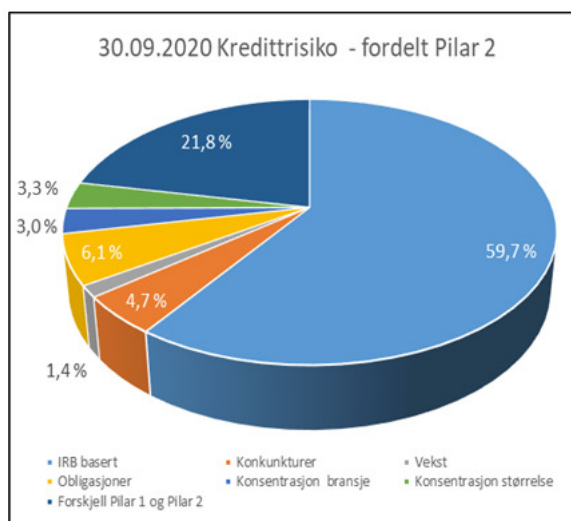
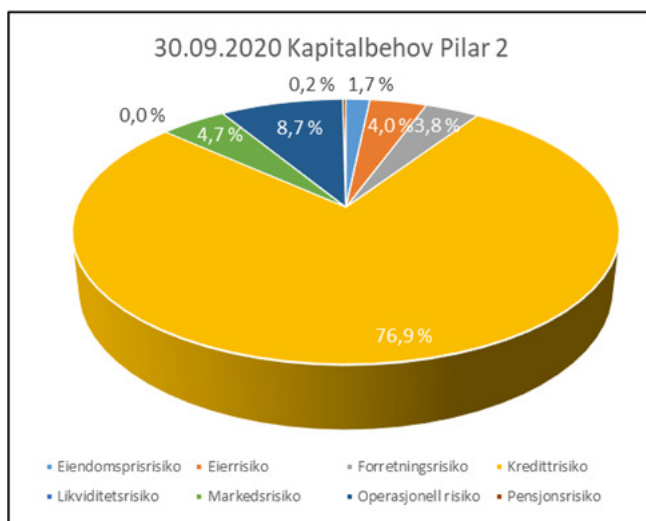
Overordnede mål for 2021	Regulatorisk krav	Pilar 2 pr. 31.12.20	Management buffer	Bankens mål
Ren kjemekapital	11,0 %	2,2 %	1 %	14,2 %
Kjernekapital	12,5 %	2,2 %	1 %	15,7 %
Totalkapital	14,5 %	2,2 %	1 %	17,7 %

7. BEREGNET ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

Økonomisk kapital beskriver hvor mye banken mener den trenger for å dekke den faktiske risikoen i bankens strategiske bilde. Metodene som er benyttet er beskrevet i tidligere kapittel.

Banken gjennomførte beregninger av kapitalkrav knyttet til Pilar 2 pr. 30.09.2020 med prognose for resten av året, budsjett for 2021 og framskrivninger for årene 2022 og 2023.

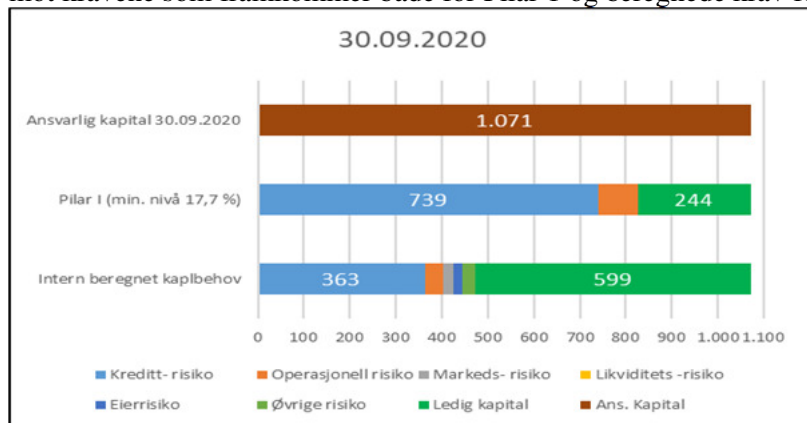
Figuren under viser kapitalbehovet (Pilar 2 tillegg) fordelt på de ulike risikokategoriene fordelt som %-andel av totalt beregnet behov.

8. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG BEREGNET ØKONOMISK KAPITAL

8.1 Kapitaldekning

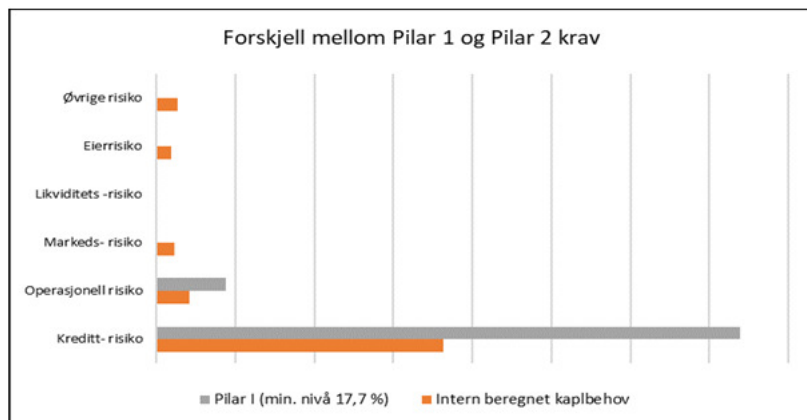
SpareBank 1 Gudbrandsdals kapitaldekningsmål framgår i tidligere kapittel. Figuren under viser en sammenligning av bankens ansvarlige kapital pr. 30.09.2020 tillagt perioderesultat, mot kravene som framkommer både for Pilar 1 og beregnede krav for Pilar 2.

Banken vurderes tilfredsstillende kapitalisert både ut i fra den risiko banken faktisk er eksponert mot og som det er avsatt kapital for under Pilar 2 og i forhold til regulatoriske krav til kapital.

8.2 Forskjell i spesifiserte kapitalkrav mellom Pilar 1 og Pilar 2

Figuren under viser de spesifikke risikobegrep og forskjellen som framkommer mellom Pilar 1 og Pilar 2.

8.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisikoenes andel har de siste årene vært ganske stabil, men økt i kroner grunnet veksten.

Kapitalkravet under Pilar 1 beregnes basert på utlånsvolum hvor sikkerhetstype og belåningsgrad målt som andel av forsvarlig verdigrunnlag er parametere.

Under Pilar 2 blir kapitalkravet beregnet ut fra kundens risikoklasse og sikkerhetsklasse, dvs. at hensynet til misligholdssannsynlighet (PD) og sikkerhetsdekning blir ivaretatt. Bankens porteføljer for hhv. bedriftsmarkedet og personmarkedet viser at kapitalbindingen er lav i de lave risikoklassene og sikkerhetsklassene, og øker gradvis etter hvert som de blir svakere. SpareBank 1 Gudbrandsdal har stor tiltro til at modellen for uventet tap er god da denne er validert for alliansen gjennom Kompetansesenter for

Kredittmodeller (KFK). KFK utarbeider modeller for bruk av bankene i SpareBank 1 som er IRB-godkjent. Modellene brukes også av bankene i Samarbeide SpareBanker AS og dermed også av SpareBank 1 Gudbrandsdal. Vår bank har ikke IRB-godkjennelse og Finanstilsynet har gitt tilbakemeldinger om at ingen beregninger som gir et lavere kapitalkrav enn Pilar 1 (regulatorisk kapitalkrav standardmetoden) kan legges til grunn.

Utover risikojustert kapital beregnet etter Pilar 1 må banken legge til tillegg for konsentrasjonsrisiko for bransje, størrelse og geografi, samt kapitalbehov knyttet til høy utlånsvekst og avvikende porteføljekvalitet.